

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

Literatura, zdroje:

McLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Praha: Odeon, 1991., s. 15.-42.

Šimůnek, Jan. McLuhan, Herbert Marshall (1911–1980). *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií*. 2002, RPM 04, Brno: Spolek přátel pro vydávání časopisu HOST. Dostupné z: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/mcluhan.htm>.

Jedličková, Alice (ed.). Herbert Marshall McLuhan: Jak rozumět médiím. Extenze člověka. *Průvodce po světové literární teorii 20. století*. Brno: Host, 2012. Dostupné z: <https://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/prirucky/obsah/pruvodce/Jak%20rozum%C4%9Bt%20m%C3%A9di%C3%ADm.pdf>.

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

Kanadský teoretik masmédií, obhájce podoby elektrické informační revoluce.

1911–1980

V českých překladech z jeho rozsáhlého díla vyšlo

McLuhan, H., M. (2000): *Člověk, média a elektronická kultura*. Výbor z díla. Brno: Jota.

McLuhan, H., M. (1991): *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Praha: Odeon.

- + vedl Centrum pro technologii a kulturu na St. Michael's College v Torontu,
- + setkal se s H. A. Innisem (Torontská škola, dále např. Eric Havelock), z jehož koncepce později čerpal, mimo jiné z tvrzení, že „*různá média mají sklon různými způsoby proměňovat naše časoprostorové zakoušení světa*”,
- + jádro McLuhanovy práce představuje popis přeměny celého komunikačního systému způsobené v moderní době elektr(on)ickou revolucí,
- + publikoval studie o psychosociálním vlivu masových médií na jedince, zabýval se historickou perspektivou komunikačních technologií, později aplikoval svoje myšlenky a koncepty na současný svět a současná média. (Šimůnek 2002)

média jako extenze člověka

Marshall McLuhan

charakter McLuhanovy práce obecně (Šimůnek)

- + vnímá vývoj lidské společnosti jako přechod od kmenové a mýtické orální společnosti mluveného slova přes individualistickou a lineární literární společnost (McLuhanův pojem *Gutenbergova galaxie*) po zpětný návrat ke kmenovosti, simultánnosti vztahů a mýtickému vnímání světa na globální úrovni
- + jako příčinu tohoto vývoje vnímá elektronická média (telegraf, rozhlas a televize x digitální technologie a Internet už McLuhan nezažil)
- + jeho pohled do budoucnosti vnímáme jako optimistický - McLuhan „usiloval o odhalení možných základů pro novou univerzální společnost technologické kultury“: bývá označován za „technologického humanistu“ (Arthur Kroker). Často bývá také zařazován mezi technologické deterministy.

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

charakter	McLuhanovy	práce	obecně	(Jedličková)
+	pro McLuhanovu metodu je příznačná	práce s přirovnáními, analogiemi, mýty a příklady, které čerpá z		
	nejrůznějších	kultur	a	historických období
+	v systematických výkladech směrů mediálních studií bývá McLuhan zařazován k tzv. technologickému determinismu, založenému na myšlence mediocentrismu, podle níž se sociální a mentální organizace odvozuje od dominantního média dané doby			
+	přisuzuje působení umělců nezanedbatelnou roli: „V dějinách lidské kultury je rozsahem omezené a okrajové úsilí umělců jediným příkladem vědomého přizpůsobení různých faktorů osobního a sociálního života novým extenzím“ (McLuhan 1991: 70 dle Jedličková 2012: 513).			

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

charakter pojetí médií u McLuhana

Dle Jedličkové lze shrnout pro McLuhana důležité rysy médií:

1. jsou to „extenze lidských smyslů“
2. vždy se projevují formou „osobních a sociálních důsledků“
3. důsledky jejich působení spočívají zejména v tom, že „každá naše extenze a každá nová technologie“ vnáší do našich záležitostí „nové měřítko“ (Jedličková 2012: 511)

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

Dle Jedličkové lze zároveň obecně charakterizovat McLuhanovo pojetí médií:

- + „(m)édiem je tedy každý umělý výtvar, který rozšiřuje některý z vrozených lidských smyslů nebo určitou smyslovou kombinaci, funkci či schopnost,
- + (m)édia zajišťují člověku kontakt s prostředím a mají zásadní podíl na tom, jak je společnost uspořádána - především pokud jde o míru sdružování, sdílení a zapojení, nebo naopak individualismu, fragmentarizace a specializace.“ (Jedličková 2012: 511)

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

Pojem „globální vesnice“

V pojmu „*globální vesnice*“ dle Šimůnka pracuje McLuhan s metaforou vesnice se dvěma možnými přístupy:

(1.) s představou malého prostoru, ve kterém mohou lidé rychle komunikovat a téměř bezprostředně vědí o každé události v jejich světě

a

(2.) s představou komunity - „v širším a idealističtějším smyslu znamená vesnice komunitu, ve které mají všichni její členové možnost aktivně se podílet na jejím utváření a směřování“

McLuhan věří, že *inkluzivní charakter elektronických médií nás vtahuje do „globální vesnice“ v obou výše uvedených případech.*“

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

V Úvodu publikace *Jak rozumět médiím: Extenze člověka* formuluje McLuhan **záměr prokoumat důsledky, které pro společnost mají elektrická média**, jež na jedné straně člověka nevyhnutelně vtahují do globálních procesů (na rozdíl od předchozí éry tisku, která podpořila specializaci, fragmentarizaci a odstup), na straně druhé vyvolávají otupělost.

Tezi „Medium is the message” uvedl v knize *Understanding Media: The Extensions of Man*. (Jak rozumět médiím: Extenze člověka).

V další knize, která měla být pojmenována *The Medium is the Message*, došlo k tiskařské chybě (nebo je to alespoň tak tradováno) a dostala název *The Medium is the Massage*, McLuhan si rád hrál s touto verzí - *Mass Age*, *Massage* atd.

Tvrdil, že kanál, po kterém je obsah poslán, je důležitější, než obsah samotný.

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

média jako extenze člověka

Medium is The Message (Mess Age/Massage)

Marshall McLuhan

Podle McLuhana je médium každá technologie, která rozšiřuje mentální či fyziologické schopnosti člověka mimo jeho mysl a tělo. „Medium is the message/médium je poselstvím“ vychází právě z tohoto chápání médií:

„Poselstvím‘ každého média nebo technologie je změna měřítka, tempa nebo modelu, které zavádí do lidských záležitostí.“ (Šimůnek 2002)

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

rozlišení hot (horká) a cool (chladná) média

McLuhan přichází s dělením médií na hot a cool v práci *Understanding Media. The Extension of Man* (1964).

Kritériem dělení je způsob,

- + jímž médium oslovuje naše **smysly**,
- + stupeň jeho **naplněnosti daty** (vysoká či nízká datová definice),
- + **míra participace** (účasti člověka na užití média).

hot a cool media

hot (horká média) = **high definition** mají většinou tyto vlastnosti:

- + oslovují jeden smysl
- + vyznačují se vysokou definicí dat (vysokodefiniční)
- + umožňují nízkou participaci uživatele
- + podporují posloupnost a linearitu
- + např. film, rozhlas, foto, přednáška

cool (chladná média) = **low definition** mají většinou tyto vlastnosti:

- + oslovují více smyslů současně
- + vyznačují se nízkou definicí dat (nízkodefiniční)
- + umožňují vysokou participaci
- + podporují simultaneitu
- + např. telefon, televize, komiks, seminář

hot a cool media

hot (horká média) = **high definition** mají většinou tyto vlastnosti:

„(h)orká média s nízkou mírou participace svou vnitřní tendencí lidi spíše oddělují, uzavírají do nich samých a izolují do podoby diskrétních jedinců [...]“

„[...] (v)edou ke specializaci, fragmentarizaci a individualismu [...]“

cool (chladná média) = **low definition** mají většinou tyto vlastnosti:

„[...] (ch)ladná média (lidi) vtahují a podporují sdružování, kooperaci a sdílení.“

„[...] chladná média (vedou) ke kmenovosti a kolektivismu.“

hot a cool media - ukázky z textu

*„Intenzita či vysoká definice plodí specialismus a fragmentarizaci v životě“ [...].
(McLuhan 1991:34)*

„Specialistické technologie odstraňují kmenovost. Nespecialistická elektrická technologie kmenovost vrací.“ (ibid: 35)

„[...] žádné médium nemá svůj význam či existenci samo o sobě, nýbrž pouze ve stálé interakci s dalšími médii.“ (ibid: 36)

hot a cool media - ukázky z textu

„Zaostalé státy, do nichž jen málo pronikla naše mechanická a specialistická kultura, jsou na konfrontaci s elektrickou technologií a její pochopení připraveny daleko lépe. Zaostalé a neindustriální kultury nemusí při svém střetnutí s elektromagnetismem překonávat žádné specialistické zvyky. Navíc si do značné míry dodnes udržely svoji tradiční orální kulturu, která má totální, jednotný charakter, který je obdobný poli našeho nového elektromagnetismu.” (ibid: 37)

„Horká média nemohou nikdy vést k přílišnému vcítění či participaci.” [...] „Což není zjevné, že v každé lidské situaci, v níž je dosaženo bodu nasycení, dochází k určité zbrklosti?” (ibid: 40)

hot a cool media - televize x film a fotografie

Marshall McLuhan médiá jako extenze člověka

McLuhan „představuje

- + televizi jako prototyp chladného média na bázi elektrické energie. Elektrický věk, jak již bylo řečeno, zakládá technologickou extenzi celé nervové soustavy: po tisíciletích specialistické „exploze“ přišel dramatický zvrat. Došlo k „implozi“, svět se v důsledku působení médií smrštil.
- + televizní obraz je podle autora **chladný** a nemá nic společného s filmem nebo fotografií, neboť televize nabízí jen velmi málo vizuální informace – ze tří milionů bodů za sekundu jich divák zachytí jen několik desítek.
- + televizní obraz přirovnává k dvojrozměrné mozaice, schází jí třetí rozměr. (Jedličková 2012: 515) „*Televizní obraz v každém okamžiku vyžaduje, abychom mezery v síti uzavírali pomocí křečovitě smyslové participace, která je hluboce kinetická a taktilní*“ (McLuhan 1991: 290 dle Jedličková 2012: 515).

hot a cool - případ televize

média jako extenze člověka Marshall McLuhan

Televize dle McLuhana:

- + ve všech svých projevech působí proti odcizenosti, fragmentárnosti, specializaci a neangažovanému individualismu – jinými slovy také protiliterárně,
- + představuje návrat kmenovosti na jiné smyslové hladině
- + ve výsledku přeorganizovala naše vnímání světa, vyžaduje komplexní participaci pomocí všech smyslů (Jedličková 2012: 515) a „vtažení celé bytosti, stejně jako hmat“ (McLuhan 1991: 309 dle Jedličková 2012: 515).

Marshall McLuhan

McLuhan uvažuje o účincích fonetické abecedy na utváření kulturních modelů:

- + základní mediální zlom probíhá mezi řečí (tradiční chladné médium) a písmem (první horké médium)
- + vidění je na rozdíl od sluchu postupné, přechází od jednoho elementu k následujícímu
- + osamělost při kontaktu s psaným slovem je základem západní literárnosti, individualismu, specializace a fragmentarizace
- + jako důsledek vlivu „technologie abecedy“ prohlašuje McLuhan časté ztotožňování prosté následnosti s příčinností (kauzalitou)

hot a cool - případ písma

Marshall McLuhan

média jako extenze člověka

VZTAH K TEORII FRIEDRICH KITTLERA

*„Přestože s McLuhanem sdílí mediální apriorismus a myšlenku, že poselstvím je samo médium, staví se F. A. Kittler ve své práci *Aufschreibesysteme 1800/1900* (1984) kriticky k McLuhanovu pojetí médií jako extenzí člověka: principy médií jsou podle něj sice historicky odvozeny od konceptů zpracování dat v lidském těle, média jsou však autonomní a postupně člověka přerůstají, aby se stala subjektem dějin kultury.“*